

Programma beheer: De nieuwe Subsidieregeling Natuurbeheer

Het Bosbouwtijschrift nummer 5 van 1997 bevat een serie artikelen over fase 1 van het Programma Beheer. Daarna zijn in fase 2 twee tijdelijke subsidieregelingen gemaakt ten behoeve van experimenten voor particulier en agrarisch natuurbeheer en is in juli 1998 de Subsidieregeling Natuurbeheer in de Staatscourant gepubliceerd. Eind 1998 is tot een derde fase (de heroverweging) besloten vanwege budgettaire onduidelijkheden en inhoudelijke knelpunten met betrekking tot de Subsidieregeling Natuurbeheer.

Deze derde fase is nu afgerond met twee definitieve subsidieregelingen, die onlangs voor toetsing naar Brussel zijn gestuurd: De Subsidieregeling Natuurbeheer en de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer voor natuur op landbouwgronden. Volgens de planning treden beide regelingen in werking op 1 januari 2000. Dit artikel schetst de nieuwe Subsidieregeling Natuurbeheer, vanuit de optiek van het bos.

Het traject; van ontwikkeling naar uitvoering

Onder het voormalig minister-schap van de heer Van Aartsen van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, is gewerkt aan een nieuw subsidiestelsel voor de niet agrarische functies van het landelijk gebied. Doel ervan was tweele-

dig. Enerzijds de warwinkel van bestaande subsidieregelingen vervangen door een nieuw stelsel. Anderzijds het subsidiestelsel baseren op beheersdoelen waarop wordt afgerekend. Voormalig minister Van Aartsen stelde er prijs op dat dit project onder zijn verantwoordelijkheid zou worden afgerond, waartoe versneld tot vaststelling ervan en publicatie in de Staatscourant werd besloten (juli 1998). Hoewel de doelstelling van de regeling werd onderschreven, leidden onderdelen ervan tot commentaar van het Bosschap en andere organisaties uit de bosbouwsector. Ook over andere delen van het stelsel, zoals natuur, landschap en het agrarisch natuurbeheer werden toen bezwaren geuit. Daarom is in overleg met de Tweede Kamer tot bijstelling besloten.

Er is nogal fors bijgesteld. Ook voor het bosdeel is dat aanzienlijk. De regeling, zoals uiteengezet in dit artikel, is op 28 april in de Tweede Kamer besproken en is onlangs ter verificatie naar Brussel gezonden. Wat betreft het onderdeel bos wordt aangenomen dat dit ongewijzigd de Brusselse verificatie zal doorstaan. De planning is dat het stelsel op 1 december aanstaande opnieuw in de Staatscourant wordt gepubliceerd, waarna delen ervan op 1 januari 2000 in werking zullen treden. Verwacht wordt dat dit ook zal gelden voor het bosdeel.

De komende maanden zullen worden benut om de uitvoeringsaspecten van het stelsel uit te werken. De opdracht is de administratieve rompslomp en de bureaucratie beperkt te houden. In deze periode zullen boseigena-

Programma Beheer: graag uw ervaring

De hoofdlijnen van de Subsidieregeling Natuurbeheer liggen vast. Het ministerie van LNV concentreert zich nu op de uitvoeringsaspecten van de regeling die eind dit jaar zullen worden vastgelegd. Tegelijkertijd worden boseigenaren en -beheerders via verschillende organisaties, waaronder De Unie van Bosgroepen, de Federatie Particulier Grondbezit en het Bosschap, geïnformeerd over de strekking van de regeling, zodat zij zich zo goed mogelijk kunnen voorbereiden op de subsidieaanvraag per 1 januari 2000. Nu wordt dus ook duidelijk in welke gevallen de tekst van de regeling niet meteen een antwoord biedt. Er doen zich in de praktijk natuurlijk altijd situaties voor die bij het opstellen van de regeling niet waren te voorzien. Deze kunnen aanleiding zijn om de uitvoeringsregels daarop aan te passen.

Aan eigenaren en beheerders wordt daarom ook gevraagd deze situaties te melden bij het Bosschap.

Op basis hiervan zal door het Bosschap bevorderd worden dat er op 1 januari 2000 een bruikbare, toegankelijke subsidieregeling ligt.

Bosschap: tel. 030-6930130 (Dianne Nijland), fax. 030-6933621, email: nijland@bosschap.nl

Het bossubsidiestelsel subsidie functieverandering (bosuitbreiding)	30 jaar een bijdrage per ha om grondwaardedaling te compenseren; afhankelijk van de gemiddelde agrarische grondprijs in een regio	
inrichtingssubsidie	95% subsidie voor onder meer bosaanleg en bosomvorming	
beheersubsidie openstelling: toelage of korting	jaarlijkse bijdrage afhankelijk van het beheerspakket toeslag op toegekende beheerssubsidie van f 20,- per ha of een strafkorting tot 90% op toegekende beheerssubsidie	
recreatiesubsidie	1. laag niveau	subsidie van f 30,- per ha bovenop beheerssubsidie en openstellingsbijdrage
	2. hoog niveau	subsidie van f 50,- per ha bovenop beheerssubsidie en openstellingsbijdrage
effectgerichte maatregelen, zgn. OBN-subsidie	95% subsidie indien een beheerssubsidie is verstrekt	

De subsidiebedragen worden geïndexeerd.
Gedurende de periode van de subsidietoezegging (6 jaar) geldt het ha-bedrag van het eerste jaar.

ren en -beheerders geïnformeerd worden over de mogelijkheden en de praktische uitvoerbaarheid van de subsidieregeling. Voor de bosgroepen wordt via de Unie door de Stichting Bosdata een automatiserings-programma ontwikkeld, bedoeld om de subsidieaanvraag en straks ook de certificering van het bosbeheer geautomatiseerd te kunnen regelen.

Het subsidiestelsel op hoofdlijnen

De Regeling natuurbeheer vloeit voort uit de herziening van het subsidiestelsel van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor natuur, bos en landschap. De stelselwijziging geeft vorm aan het beleid om particulieren zowel binnen als buiten de ecologische hoofdstructuur (EHS) meer bij het natuurbeheer te betrekken. Een en ander neemt niet weg dat andere beheersorganisaties belangrijke taken hebben en houden bij het beheer van natuurterreinen, welke taken met deze regeling eveneens blijvend worden ondersteund. Een ander nieuw element is dat op basis

van prestaties subsidies worden verstrekt. Hierdoor wordt een directe relatie gelegd tussen de subsidie en de daarmee beoogde natuurdoelen. Hiermee worden tevens de prestaties van particuliere terreinbeheerders en terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties objectieverbaar en dus ook vergelijkbaar gemaakt. Nieuw is de subsidiëring op basis van zogenoemde natuurdoelpakketten. De subsidies zijn gebaseerd op normkosten, gekoppeld aan de eisen die een natuurdoelpakket stelt aan het beheer. De stelselwijziging moet er toe leiden dat de doelmatigheid en efficiency van het natuurbeleid worden bevorderd.

De nieuwe regeling vervangt de Regeling natuurbeheer zoals die op 24 juli 1998 in de Staatscourant werd gepubliceerd. Belangrijke wijzigingen zijn:

- een beperkter aantal natuurdoelpakketten;
- een verbetering van de prestatiebeloning door koppeling aan beheermaatregelen, wat de controleerbaarheid bevordert;
- meer stimulansen voor het verhogen van de natuurkwaliteit door middel van daarop toegesneden natuurdoelpakketten;
- het loskoppelen van de subsidies voor omvorming en functieverandering -welke voor

Programma beheer: meer informatie

Via de infotiek van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kunt u de brochure "Nieuw subsidiestelsel bos, natuur en landschap" bestellen (telefoon: 070-378 4062). Meer informatie over het Programma Beheer, inclusief de volledige tekst van de subsidieregelingen, kunt u vinden op de website van het ministerie: <http://www.minlnv.nl> (zoeken op trefwoord: Subsidieregeling natuurbeheer, Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer, of Programma Beheer)

Voor wie is de bossubsidie?

	particulier	particuliere natuur- beschermings- organisaties	gemeen- ten	publiek- rechtelijke organisaties	
functie- verandering	ja	ja, mits geen subsidie is verleend bij de verwerving	nee	nee	mits inrichtingssub- sidie is verleend
inrichting	ja	ja	ja	nee	pachter alleen samen met ver- pachter
beheers- subsidie	ja	ja en een nog te bepalen percentage voor de landschappen	ja mits verkoop- clausule aanvaard	nee	
openstellings- toelage	ja	ja, mits geen subsidie is verleend bij de verwerving	nee	nee	
recreatie- subsidie	ja	ja	nee	nee	– mits beheer- subsidie is verkregen – recreatiepakket 2 alleen in bepaal- de gemeenten en nationale parken
effectgerichte maatregelen	ja	ja	ja	nee	

dertig jaar worden verleend van de zesjarige beheerssub- sidies;

- een andere opzet voor de re- creatiesubsidies.

De Regeling natuurbeheer zal samen met de Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer het sub- sidiestelsel op de beleidsterrei- nen natuur, bos en landschap vormen. De Subsidieregeling ag- rarisch natuurbeheer is bedoeld voor de ontwikkeling of het be- heer van natuur en bos in gebie- den waar landbouwactiviteit blij- vend voorop staat, alsmede de ontwikkeling en het beheer van landschapselementen. De Rege- ling natuurbeheer richt zich op gebieden waar de instandhou- ding of ontwikkeling van natuur en bos de primaire functie is of zal gaan worden.

Huidige regelingen vervallen

- Regeling functiebeloning bossen en natuurterreinen. Meer dan die regeling maakt de Regeling natuurbeheer subsidie moge- lijk, gericht op het behoud en de bevordering van specifieke kenmerken, dit door subsidië- ring op basis van zogenoemde natuurdoelpakketten;
- Regeling effectgerichte maat- regelen in bossen en natuur- terreinen. Een met die regeling overeenkomstig regime wordt in de Regeling natuurbeheer opgenomen;
- Regeling beheer samenwer- king bos 1993, de zogenaam- de tientjesregeling vervalt. De Regeling natuurbeheer voor- ziet wèl in de mogelijkheid sa- menwerkingsverbanden te sub- sidieren. Daarnaast is het

mogelijk gemaakt ook rechts- personen, waarbij grondge- bruikers zijn aangesloten of waarvan zij lid zijn, rechtst- reeks te subsidiëren.

- Regeling stimulering bosuit- breiding op landbouwgron- den. Deze regeling subsidieer- de de aanleg van bos op landbouwgrond en voorzag daarbij in een bijdrage ter compensatie van het inko- mensverlies, waarbij een on- derscheid werd gemaakt tus- sen de aanleg van zogenaamd tijdelijk bos en blijvend bos. Blijvend bos wordt via de Subsidieregeling natuurbe- heer geregeld. De aanleg en het beheer van zogenaamd tij- delijk bos wordt gesubsidieerd via de Subsidieregeling agra- risch natuurbeheer.

Vijf subsidiemogelijkheden voor bos in de nieuwe regeling

– De beheerssubsidie en de openstellingstoelage: een bijdrage per hectare voor het beheer van een terrein, gericht op de instandhouding van zogenaamde natuurdoelpakketten voor bos. De subsidie is gericht op het instandhouden van wat ter plaatse bestaat.

De pakketten voor bos bevatten beheersvoorschriften die minimaal nodig worden geacht om het bostype te handhaven. Bij de pakketten wordt onderscheid gemaakt tussen zogenaamde basispakketten en pluspakketten. De basis- en pluspakketten zijn afgeleid van de – in de diverse rijksbeleidsnota's verwoorde – doelstellingen ten aanzien van de kwaliteit van natuur en bos in Nederland. Voor bos is er daarnaast ook een omvormingspakket.

Het belang van de recreatie in bos wordt bevorderd met de mogelijkheid op de beheerssubsidie een toeslag te ontvangen indien het terrein voor het publiek wordt opengesteld.

– De inrichtingssubsidie: deze subsidie is bedoeld voor maatregelen die zijn gericht op omvorming of ontwikkeling van natuurwaarden. Met omvorming wordt bedoeld het verder ontwikkelen van bestaand bos naar een hogere natuurkwaliteit of de aanleg van nieuw bos.

De inrichtingssubsidie wordt gegeven voor:

- maatregelen met een eenmalig karakter waarmee rechtstreeks en direct de fysieke condities of kenmerken van gronden worden gewijzigd; of
- eenmalige maatregelen voor de omvorming van bos om deze vanuit een ecologische invalshoek op een hoger plan te brengen (van basis naar pluspakket).

De bosbeheerpakketten op hoofdlijnen

basispakket bos (bijdrage f 100,-/ha jaar)

- min. oppervlakte beheereenheid 0,5 ha
- 90% van de beheereenheid is bos in de zin van de Boswet
- 5% van de oppervlakte bos is bezet met inheemse boomsoorten
- 2 ha max. oppervlakte van een verjongingseenheid

omvormingspakket bos met verhoogde natuurwaarde (bijdrage f 137,-/ha jaar)

- min. oppervlakte beheereenheid 5 ha
- 35% van de oppervlakte is bezet met inheemse boomsoorten
- 25% van de oppervlakte is bezet met gemengd bos
- 35% oppervlakte heeft per ha 4 staande of liggende dode bomen
- 2 ha max. oppervlakte een opstand van een niet inheemse soort
- 2 ha max. oppervlakte van een beheereenheid

Het omvormingspakket kan voor 3 periodes van 6 jaar worden aangevraagd. Op het einde van één van deze periodes zijn de eisen van het pluspakket bos met verhoogde natuurwaarde gerealiseerd.

pluspakket bos met verhoogde natuurwaarde (bijdrage f 137,-/ha jaar)

- min. oppervlakte beheereenheid 5 ha
- 70% van de oppervlakte bos is bezet met inheemse boomsoorten
- 50% van de oppervlakte bos is bezet met gemengd bos
- 70% van de oppervlakte bos heeft per ha 4 staande of liggende dode bomen
- 2 ha max. oppervlakte van een opstand van een niet inheemse boomsoorten
- 2 ha max. oppervlakte van een verjongingseenheid

voor begrensde waardevolle bosgemeenschappen (zgn. A-locaties) (toeslag f 15,- op beheerbijdrage)

- 95% van de oppervlakte bos is bezet met inheemse boomsoorten
- 0,5 ha max. oppervlakte van de verjongingseenheden die ten minste 75 meter uit elkaar liggen

pluspakket natuurbos (bijdrage f 152,-/ha jaar)

- 40 ha min. oppervlakte per beheereenheid op kalkloze zandgrond/ 10 ha op overige grondsoorten
- 95% van de oppervlakte bos is bezet met inheemse boomsoorten
- geen houtoogst
- op veengronden zijn op 70% van de beheereenheid ten minste 40 levende bomen met stamdiameter 10 cm; op andere grondsoorten stamdiameter 30 cm

pluspakket hakhout (bijdrage f 522,-/ha jaar voor eik, f 2.829,-/ha jaar voor wilg, es en els)

- min. oppervlakte beheereenheid 0,5 ha
- 60% van de oppervlakte bos is bezet met hakhoutstoven ouder dan 25 jaar
- diameter hakhout is max. 10 cm op 50 cm boven stoof
- breedte beheereenheid ten minste 30 m

pluspakket midden bos (bijdrage f 279,-/ha jaar)

- min. oppervlakte beheereenheid 0,5 ha
- 60% van de oppervlakte bos is bezet met hakhoutstoven ouder dan 25 jaar
- diameter hakhout is max. 10 cm
- per ha ten minste 50 bomen aanwezig met een hoogte van ten minste 15 m
- breedte beheereenheid ten minste 30 m

Men komt in aanmerking voor een subsidie van één of meerdere bosbeheerpakketten als ten minste 5 ha voor subsidie in aanmerking komt of 2 ha wanneer het een aaneengesloten gebied vormt van 5 ha met natuurterrein. Ten minste 90% van de oppervlakte van een pakket is bos in de zin van de Boswet.

Naast deze maatregelen met een eenmalig karakter kan de inrichtingssubsidie worden aangevraagd voor het begeleidend beheer dat nodig is om het nagestreefde doel te bereiken.

– De subsidie voor functieverandering van gronden:

deze subsidie, die wordt verleend voor dertig jaar, wordt berekend op basis van een kapitalisatie van het inkomensverlies als gevolg van de functieverandering van grond. Deze subsidie gaat altijd samen met een inrichtingssubsidie. Hierbij wordt uitgegaan van een blijvende functieverandering.

– De recreatiesubsidie:

het betreft hier een bijdrage per hectare. Het gaat om het door middel van subsidiëring bevorderen van een aantal voorwaarden waaraan een terrein moet voldoen met het oog op de recreatieve functie van dat terrein. De recreatiesubsidie wordt uitsluitend verstrekt voor terreinen waarvoor ook een beheerssubsidie wordt verstrekt.

– De subsidie effectgerichte maatregelen bevordert maatregelen in bossen die erop gericht zijn de schade van de milieubelasting te beperken dan wel te herstellen.

Sturing via doelpakketten

De Regeling natuurbeheer stuurt via doelpakketten, concreet op door de overheid gewenste bos-typen. Er wordt zo een directe relatie gelegd met de rijksbeleidsdoelstellingen ten aanzien van de in Nederland gewenste kwaliteit van bos. Met betrekking tot de gewenste oppervlakten van elk type bos zal uitdrukkelijk sturing plaatsvinden. Deze sturing loopt via de provincies. Voor bestaand bos en natuur is het bestaande areaal en de bestaande kwaliteit uitgangspunt.

Het daadwerkelijk verkrijgen van beheers- en recreatiesubsidie is afhankelijk van de vraag of het pakket, waarvoor subsidie is verleend, daadwerkelijk in stand is gehouden in de periode waarvoor de subsidie geldt. Is dit niet het geval dan wordt de subsidie gekort. Dit geldt overigens niet in gevallen van overmacht, bijvoorbeeld bij natuurrampen. Met dit systeem wordt de verantwoordelijkheid voor het beheer van terreinen bij de subsidieontvanger zelf gelegd. Hij zal zorg dienen te dragen voor het treffen van die beheersmaatregelen die het beoogde doel realiseren of instandhouden. Zowel uit oogpunt van rechtszekerheid als uit oogpunt van controleerbaarheid zijn daar-

toe in de pakketten ook beheersmaatregelen geformuleerd.

Tot slot

In principe kan iedereen voor subsidie in aanmerking komen (op onderdelen zijn er uitzonderingen). Het voorheen bestaande subsidiestelsel, waarbij verschillende doelgroepen via eigen subsidieregelingen subsidie konden krijgen voor het beheer van natuur en bos is komen te vervallen. De gedachte achter het vervallen van dit onderscheid is dat niet zozeer de rechtsvorm of doelstelling van de subsidieontvanger bij het beheer van terreinen van belang is, als wel de vraag of de subsidieontvanger in staat is de natuur- of bosdoelen te realiseren. Belangrijke consequentie hiervan is dat bij de ontwikkeling van natuur of bos nu ook uitdrukkelijk een rol is weggelegd voor de particulier. Daarom voorziet de regeling ook in de mogelijkheid om aan rechtspersoonlijkheid bezittende samenwerkingsverbanden subsidie te verstrekken.

Een eerste evaluatie van de Regeling natuurbeheer wordt voorzien na een periode van drie jaar. Daarbij zullen de subsidieontvangers via koepelorganisaties dan wel via belangenbehartigers, worden betrokken.

BERICHT

Deens onderzoeksproject naar Europese stadsbossen en -bomen

Het Deense Forest and Landscape Research Institute is gestart met een onderzoeksproject naar stadsbossen en -bomen in Europa. Het onderzoek wordt ondersteund door COST, de Europese

Cooperation in the field of Scientific and Technical Research. Projectleider is de Nederlander Cecil Konijnendijk. Doel van het onderzoek is duidelijk in beeld te krijgen welke stadsbossen er zijn, hoe ze worden beheerd en ontwikkeld.

Tot nu toe is er slechts een globaal beeld van alle stadsbossen in Europa. Meer informatie: Cecil Konijnendijk, Danish Forest and Landscape Research Institute. Hoershol Kongevej 11, DK-2970 Hoersholm, Denmark. Tel: +45-45763200/fax: +45-45763233/e-mail: cck@fsl.dk